

— у НОВОМ САДУ У СРЕДУ 10. АПРИЛА 1886. —

ГОДИНА XI.

ПОЗОРИШТЕ

БРОЈ 57.

УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Паљави за време бављења позоришне дружине у Н. Саду свака је дану сваке представе, иначе сваког месеца поједан пут на по табака: — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. —

МИТИ И ДРАГИЊИ

приликом јубилеја двадесетпетогодишњег глумовања им.

Двадесетипет година,
Теретни и знојни,
Истрајасте јуначки
У просветној војни.

Смело глен'те у прошлост
Трнавог вам жића;
Днично име кадро је
Три да заружича.

Будућност је будућност,
У њу лете нади;
Уметнику доста је
Ако за њу ради.

Данашињост је спротна
Ево шта вам дала —
Са свих страна срдачно:
Хвала! Хвала! Хвала!

Уз то, Мито, Драгињо,
Ваљда ништ' не квари,
Што вам руку стискује
Ваш пријатељ стари.

3-J. J.

Прослава двадесетпетогодишњег глумовања

ДИМИТРИЈА РУЖИЋА И ДРАГИЊЕ РУЖИЋКЕ.

У суботу 5. априла била је свечана представа у прославу двадесетпетогодишњег глумовања Д. Ружића и Д. Ружићке. Тога дана давана су у позоришту два комада: „Доктор Робин“ и „Мила.“ Света се било много сакунило, а беше и са стране прилично гостију, особито из Београда.

Кад се представа била евришила, наступио је кратак одмор. После одмора подиже се завеса и ми угледасмо на позорници на једној страни јубиларе: г. Ружића и г. Ружићку. У средини беше сто постављен и за столом седио је: г. Др. Станојевић, г. Милорад П. Шапчанин и г. А. Хаџић. За другим столом седио је: г. Сава Петровић и г. Ст. Јефтић. У округу беху глумци и глумице. Први узе реч г. Др. Станојевић, те предав два сребрна венца у име управног одбора „друштво за српско народно позориште“, поздрави јубиларе овим речима:

„Поштована публика! Док је народ српски

пушком у руци стражарио и мачем и десницом бранио домовину своју од навале турске, и док је народ наш грудима својим заклањао целу Европу од поплава азијатске бордије, дотле су други срећнији народи корак по корак напредовали у култури, просвети, вештини и уметности; за то су ти народи и имали кад, да славе овако славље још у прошлим вековима, те данас славе већ 100 и 200 годишњице својих заслужних уметника и вештака, Талијаних синова — ами једва тек доспесмо у другој половини 19. века да славимо само 25 годишњицу наша два врсна позоришна члаја. Ми данас славимо први пут 25-годишњи јубилеј и то: личних чланова наше позоришне дружине — Ружића и Ружићке. И да чудна случаја: прво славље, па већ од тако ванредне реткости славље глумца и глумице, мужа и жене, две сјајне звезде првога реда на позоришном небу.

Кад су обоје пре 25 година ступили први пут

у храм Талијин, нису — можда — ни сањали, да ће после кратког времена бити једна душа и два тела, а кад су већ срца своја спојили, нису — можда — ни помислили, да ће дочекати свој 25 годишњи јубилеј, па притом и тако здрави и крепки, тако чили и весели, као што их ево видимо. Они су својим 25 годишњим глумовањем будили свест народну у свима крајевима, куда су доспели, они су одушевљавали народ, да оберучке пригрли све што је лено, поштено и племенито, а да од себе даље отискује све, што је гнусно, подло и човековог достојанства недостојно.

Њихове су заслуге на том пољу огромне, и моје је перо и сувише слабо, да их све описише и поброји; за то ће их историја наша тим боље записати и то: златни слови у ону књигу, где уписује славна имена свију наших вредних будилаца и унапредилаца просвете, уметности и вештине.

Да високо ценимо заслуге слављеника и да их поштујемо и уважавамо, сведочи најбоље овај лепи и големи број скупљених, одличних поштовача њихових.

А сад се обраћам вама, поштовани и драги јубилари наши! и поздрављам вас у име „друштва за срп. нар. позориште“, поздрављам вас у име присутних и одсутних многобројних поштовача ваших и желим вам из дубине душе своје, да вам преблаги творац небесни дарује, да живи и здрави, крепки и чили дочекате и вашу 50-годишњицу, да немалакшете, већ да и даље истражете на трновом путу вашем, радећи све за умни напредак народа нашег, и најпосле желим вам, да вас благослов Божији и љубав поштовача ваших прати све до суђеног дана, док не буде милом Богу воља, да вас у лоно Аврамово прими, — као што поји св. наша православна црква.

Па сад примите, поштовани и драги слављеници наши, у име друштва за „срп. нар. позориште“ овај малени дарак, као видљив знак нашег одличног поштовања, топле благодарности и признања за ваше неуморне труде, а примите га оном љубављу, којом вам га драговољно пружамо.“

После тога узе реч г. Милорад П. Шапчанин, интенданат краљевског српског позоришта у Београду, те поздрави јубиларе у име министарства просвете и у име управе краљевског српског пародног позоришта, предавши врло леп венац од природног цвећа, као видљив знак признања, од стране министарства просвете, а од стране управе два лепо изређена оквира за слике. За тим поздрави јубиларе говором г. Стевана Ђурчића, као изасланик друштва уметности у Београду, а члан тога друштва и глумац Милош Џветић преда као уздарје тога друштва сребрни пехар. После тога узе реч г. Тоша Јова-

новић, редитељ краљевског српског позоришта у Београду, те поздрави јубиларе у име мушких чланова краљевског српског позоришта, предавши им као уздарје сребрни венац, а г. Гавриловић, глумац краљевског српског позоришта, предаде врло лепу киту цвећа са тракама у име женских чланова краљевског српског позоришта. После тога поздрави јубиларе г. А. Варађанин у име „Добротворне задруге српкиња новосаткиња“, предавши им у знак признања леп лаворов венац. Гђа Ј. Брановачка посла једну сребрну чашу, а г. К. Рајић и жена му врло леп сребрни „ауфсац.“ За тим је прочитан телеграм министарства просвете са Цетиња, у ком се јавља, да је јубилара Ружића Његово Височанство књаз Црне Горе обдарио Даниловим орденом четвртог реда. Г. Миљковић поздравио је јубиларе у име срп. нар. позоришне дружине, предавши као уздарје леп „сервис“ за каву. После овога је захвалио јубилар на свима честиткама, и тиме се свршио први део ове прославе.

После представе беше приређен банкет у почаст слављеницима у „Српској читаоници.“ На банкету беше преко 150 особа.

У течају вечере пало је дosta лепих и китњастих наздравица.

Прву је наздравицу наздравио г. Др. Станојевић: Њиховим величанствима краљу и краљици. Другу је наздравио Др. Милан Јовановић Батут Ружићу, као своме другу, јер је добио орден Данилов. Том је приликом благодарно кнезу Црне Горе и Брда на дару, што га је уччило, јер је тиме јасно показао колико цени и уважава уметност. Трећу наздравицу изрекао је г. Јован Грчић гостима из Србије. Четврту је наздравио г. Ђ. Вукићевић гђи Ружићки и њеној родбини. Пету је наздравио г. Шанчанин и том је приликом наздравио вароши Новоме Саду и њеном присутном градоначеонику, г. Стеви Поповићу Пецији. Шесту је наздравио г. Анта Ковачевић као Хрват Ружићу. Седму је Тоша Јовановић наздравио у име позоришне дружине у Београду, и као колега Ружићев. Осму: Милан Јовановић професор, српском народу. Девету: г. Никола Јосимовић Јовану Ђорђевићу и А. Хацићу. Десету: г. Џветић, редитељ краљевског српског позоришта у Београду, глумачкој слави. Једанаесту: г. В. Миљковић, глумац, слављеницима у име позоришне дружине. Дванаесту: г. др. Илија Вучетић Ружићу, као управитељу нар. позоришта. Тринаесту: Докторанд Милан Ђурић наздравио је слављеницима у име омладине. Четрнаесту: г. др. Илија Огњановић наздравио је Ружићу, као вештом глумцу шаљивих игара и т. д.

Од гостију били су из Београда ови: г. г. Милорад П. Шапчанин, интенданат краљевског срп-

ског позоришта, Стеван Ђурчић, уредник „Српских Новина“, Тома Јовановић, и Милош Цветић, редитељи, и Станишић и Гавриловић, глумци краљевског српског позоришта у Београду. Са Пешића је био др. Лаза Костић. Из Осека Анта Ковачевић.

Друштво беше врло расположено, тако, да се тек пред зору разипло и понело са собом увереље, да велик труд и огромно пожртвовање за вештину мора стећи свуде похвале и признања.

Милојко.

ЛИСТИЈИ.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(На позорници и у животу. Шаљива игра у 1 чину, написао М. Ш. М. — Прени лен. Шаљива игра у 1 чину, написао Мита Калић. — Пркос. Шаљива игра у 1 чину, с песмама, по Р. Бенедикту посрбио Др. Андрејевић, музика од А. Максимовића.) (Свршетак).

Али није ни чудо. Једна необична љубавна изјава двоје младих још није тако обилат предмет, да га неuko перо може до драмске висине узнети. Слике као што су Станић, Станићка и Петровићка могле би, истина, бити драмски елементи — и ако са свим обичним — али су изведене као слике, те их ми гледимо једну поред друге, а никако у узајмици и у живој кореспонденцији са главним особама. Ми их слушамо где причају, где се свађају и грде, где интригирају, ал' нам све то не изгледа као права радња за то, што не видимо живе мотиве тим енунцијацијама, што не осећамо органску нужду за њих. Тога управо и нема — све се у томе комаду забива ван позорнице, а на позорници се само говори — па то је узрок, што се ти елементи нису претворили у драмске.

Ни склоп није уметнички. Експозиција је са свим слаба, и ми се свему, што се прича, говори и погледак забива, можемо само чудити. Смиљка и Душан престављени су нам тек у завршној сцени у оном облику, у коме их треба већ давно да познајемо. Са Петровићком, као здим елементом, писац је у великој невољи, и већ не зна начина, како да је у радњу уплате. Она сваки час допаркива на сцену, па чисто би је човек запитао: шта ће опет сад? И с другим особама има писац тешкоћа и невоље. То се види већ по томе, што их пушта те једнако за себе говоре. Да публика разуме, морају они да кажу шта ходе, шта мисле и осећају, па тим баш показују, да су само слике, и то још непогођене. Изгледају нам као оно цртање у деце: морају да потпишу, шта су нацртали, јер се иначе не би видело, да је цртеж н. пр. нож,тица, кућа и т. д.

Ситнија техника није лопта. Тенденција је

доста лепо истакнута — наравно опет не драмски — ; дијалог је окретан; дикција је лепа, изузимајући неколико обичних места и фраза, а језик је чист и гладак.

Према овоме био је и успех. Комад је примљен хладно и свак је имао само једну извину: „Па за бога, млад је.“ Ми се слажемо с тим извином и молимо писца, да је добро разуме. Ако у младо доба мање згреши, мање ће се после имати да каје. „Од чега деца болују, од онога људи умиру“...

„Преки лек“ је већ посао друге врсте. И Мита Калић је почетник у драмском пешништву, али показује већ с почетка толико снаге и природна дара, да га ми радосно прихватамо и искрено поздрављамо у храму Талијином.

И његов предмет није нов, али је тако сретна и веома варијација, да му морамо призвати духовитост и оригиналност. То морамо тим више, што се својом варијантом са свим наслонио на наш живот, на наше обичаје, на наше навике и назоре — дакле на оно, што ми добро разумемо. Таке апликације су од неодољива утиска већ с тога, што у себи носе двојаки карактер: опште човечански и специјално народни.

Предмет је неоснована и несносна љубомора с јаким драмским колизијама. Страст се тако потенцира, да мора доћи до обрта, било катастрофом било лизом. Песник је расправља лизом; помирује је с нама тиме, што је свлада и излечи, али и опет казни. За тенденцију је учинио све, а за врсту свога рада пронашао је тако згодан пут, да му се морамо поклонити. Избор предмета и обрада његова у целини је, дакле, такве нарави, да показује еминентан драмски дар.

И појединости показују даровита писца и савесна радника с неком спремом. Радња му је скроз жива и лака, изузимајући неких места, где се дао завести дугим рефлексијама, а сутуације су му природне, неусиљене, достојанствене, па ипак од оног финог, тако рећи, вишег комичног утиска. Карактери су му истинити, верни, до следни и тако симпатични, да нас морају овла-

дати. Особито се као леп тип истиче Живана, собарница. То је слика живота, слика истине до у најмање ситнице, и смеши се на нас тако умиљато, тако враголасто и симпатично, да нас мора задобити. То је тип, каког га давно не видесмо; тип, који ће и публику и глумца вазда заносити.

Најпосле види се, да се писац одликује и снагом и достојанством у формалним појединостима. У нас се то занемарује, па с тога и јест нужда, да се о томе води рачуна, и да се одабере, што је за одабирање. Калић је и с формалне стране показао, да се с литературом не шали, па и то је један разлог више, да се од њега добро надамо. Његов је дијалог са свим жив, природан и с згодним прелазима. Дикција му је лепа, по где баш одабрана и снажна, а језик чист, лак и достојанствен. Све то показује забиљу и добру вољу.

Представе су ишли неједнако. „На позорници и у животу“ није задовојило ни представом. Чини нам се, да по где је снаге ишле залегле, па да је и стога комад трпео. „Преки лек“ је за први пут ишао дosta округло и глатко, а гђда Макспровић је у улози Живане показала сву своју снагу и праву своју жицу. Њена игра нас је очарала, и ми се радујемо, што ће у Живани имати прилике, да увери цео српски народ о племенистом глумачком дару свом.

„Пркос“ је стари познаник, али увек мио гост на нашој позорници. И вечерас нам је показао, да још није престарио, и да ће још дуго и дуго живети. И представа је испала као обично, кад играју наше најбоље снаге. Па опет морамо рећи, да певање није за сваког.

Ф.

(Сабља Краљевића Марка. Алегорија у 2 дела, с песмама, од Ј. Ђорђевића и А. Хаџића, музика од Д. Јенка. Представа за децу 3. априла.) Дошао сам управо у позориште, да гледим оне, који су дошли, да гледе. Али и било је вредно доћи. Стјајао сам неко време близу позорнице и посматрао многобројну публику. Са сваког лица се одејавала радост и радозналост. Је ли само шушнуло што око оне велике завесе, а публика је теглила одмах вратове, шта више, онај део, који се осуо по стражњим клупама, дизао се и горе, на клупе, а ботме и на плећа компанијска. У једаред се указаше лампе пред завесом: у публици, у којој је шуштало и кипило, зујало и шантало, настаде мртва тишина. Главе се почеле дизати и прилегати, као оно зрео класје, кад преко њега пређе поветарац; али и то је била обмана. Завеса је остала онаква, каква је била до сад, и зујање и шуштање отпоче на ново — права компанија.

Сад започе свирка: све српске мелодије.

Публика застаде у свом немирном раду — та у оном ћошку већ се зачуо ситан вријесак: два члана публике ухватила се за кике — и поче мирно и пажљиво да слуша свирку. Гдекоји члан публике клатио је ногама, те тако држао сви рачма такта; онај тамо, млатajuћи рукама, дотакао се носа свог компаније. Срећом те нос није био осетљив, али освете је морало бити и „ајај!“ зачу се из оне тамо клупе.

У једаред се подиже завеса. Марко Краљевић стоји на позорници и говори. Могао си чути мушницу, кад би прелетила кроз позориште. Све се стишало, све је било мирно; онај је заборавио на нос и на освету, а овај опет, да се за освету освети. Появи се вила — још већа тишина завлада. Па кад су тек дошли оне слике, па разне бенгалске ватре! Ја сам стао крај клупе и погледао дуж ње: гледао сам комотно кроз подугачки олук — отворених уста.

Право да вам кажем, није ми било смешно. Нека радост, неко уживање, које не могу описати, обузело ме је: ја сам уживао у њиховом уживању!

Кад се заврши први одејак, започе свирка разне песме. У једаред се зачује коло. Аха! Сад ће бити. И заиста. Оне силне главе по клупама почеле су да се дижу и да се ћуљају — да није било стеге у клупама, за цело би се развила та народна игра. Очи су светлиле, образи горели, груди се надимаху — а опет зато ухватише се тамо у ћошку два петлића у копштац, док се није близу њих указало неко брадато лице, и одмах створило мир.

Па кад је тек та публика почела да тапше! Све неки ситни, танки звуци разлегали су се по ваздуху; пљескање ми је изгледало, као кад би огроман лик омањих жаба подигао концерат. Па „Живио!“ па „На ново!“ нема краја.

Изађем на улицу, да гледам ту публику, кад почне излазити. Као да си из хамбара пустio велику мночину мишева: сваки куд који. Некритичније, а да богме онда и благодарније публике за цело није било у позоришту од — ове српске деце, која су преплавила позориште. Све по двоје су седела у једном месту, тако, да је било деце до осам стотина.

— Будућа Србадија, — рече ми пријатељ, који је стајао до мене.

М. С—ж.

СИТНИЦЕ.

(Чај је — не заборави.) Пре неки дан даван је у нашем народном позоришту комад: „Сеоска лола“, и неком се господину тако дошла арија: „Пред њеном сам ево кућом,“ даје одмах на марами веза чвр, даје — не заборави.

Издаје управа српског народног позоришта.